

Monumenten Wandeltocht Margraten: Cadier en Keer, Sint Antoniusbank en Bemelen

Deze wandeltocht is bij gelegenheid van de Open Monumentendag 2000 tot stand gekomen op initiatief van het gemeentebestuur van Margraten in samenwerking met de Historische Kring, de Vereniging tot Natuurbehoud Cadier en Keer en de VVV Zuid-Limburg.

Korte karakteristiek

De wandeltocht loopt door een deel van de kom van Cadier en Keer, het gehucht Sint Antoniusbank en Bemelen. De tocht is ongeveer 9 km. Tijdens deze tocht wordt U langs interessante monumenten en musea geleid. Ook kunt U genieten van de prachtige natuur, waterpoelen, kalkgrasland en mergelgroeven. Gedurende de wandeling steekt U twee keer de drukke Rijksweg over, houdt rekening met snelrijdend verkeer. Een stevig paar schoenen is aan te bevelen.

Waterpoelen en waterputten

Op de route die U loopt komt U langs waterputten en passeert U een aantal van de meer dan dertig waterpoelen die Cadier en Keer en Bemelen rijk zijn. Brengt U ook een bezoek aan groeve 't Rooth dan komt U nog eens dertig kleinere en grote poelen tegen. Daarmee kent dit gebied wellicht de grootste dichtheid aan poelen van Zuidelijk Nederland.

Tot de jaren dertig waren er alleen al binnen de bebouwde kom van Cadier en Keer achttien poelen (in het dialect: kojle. Ze zijn allemaal verdwenen. De meeste waren ontstaan door leemwinning voor huizenbouw.

Zij dienden als drinkwater voor het vee, deden dienst als waterreservoir bij brandbestrijding en de plaatselijke timmerman liet er zijn hout in harden. De zwaluwen haalden er klei waarmee ze hun nesten metselden aan zolderingen en dakgoten van boerderijen. De insecten boven het water vormden een belangrijke voedselbron voor vogels en vleermuizen. Ook voor kikkers, padden en salamanders vormden poelen een waar eldorado. En niet te vergeten, de winterpret wanneer het water bevroren was.

De vrees voor veeziekten, de schaalvergroting in de landbouw, de verstedelijking en de aanleg van het waterleidingnet deden veel poelen verdwijnen.

Daarmee nam ook het aantal zwaluwen, vleermuizen en amfibieën drastisch af. De laatste jaren heeft het toenemende natuurbesef weer geleid tot de aanleg van honderden poelen in Limburg.

Eén van de amfibiesoorten die hier van profiteert is de Geelbuikvuurpad, waarvan in Cadier en Keer de laatste Nederlandse populatie voorkomt.

Start Keerhoes (Limburgerstraat 78)

Het Keerhoes is gebouwd in 1878 als gemeentehuis, school en schoolmeesterswoning. Het gebouw is opgetrokken uit mergel en enkele jaren geleden gerestaureerd. De gemeente Cadier en Keer is in 1828 ontstaan door Cadier samen te voegen met Keer en Sint Antoniusbank. In 1982 ging de gemeente op in de gemeente Margraten. Het Keerhoes functioneert tegenwoordig als gemeenschapshuis. De naamgeving Limburgerstraat verwijst niet naar de provincie Limburg. Maar in de middeleeuwen leidde deze weg van Maastricht naar het Belgische Ardennenstadje Limbourg aan de Vesdre.

Bij het verlaten van het Keerhoes wandelt U naar links (Limburgerstraat), verder de eerste weg links en bij de Rabobank naar rechts. U bent nu in de Kerkstraat.

Kerkstraat 10-12

In deze voormalige boerderij is de Keerder Kunstkamer gevestigd. Nadat deze boerderij was afgebrand is deze weer opgetrokken uit restanten van de omwalling van Maastricht. Let op de Mariakapel boven het poortje. U kunt binnen een kijkje nemen. Bij de Rijksweg aangekomen ziet U aan de overkant Links een oude boerderij, gedeeltelijk vakwerk. De boerderij dateert uit dezelfde tijd als de aanleg van de Rijksweg Maastricht-Vaals in 1825.

U vervolgt de route door over het fietspad te lopen richting Maastricht. Bij de bushalte (direct na huisnummer 33) steekt U de Rijksweg over, **let goed op!** U volgt het fietspad richting Margraten en gaat vervolgens de eerste straat rechts. U loopt nu de Dorpsstraat.

Op de hoek Dorpsstraat - Rijksweg staat een smeedijzeren wegwkruis, zoals U er zovele in het Limburgse land tegenkomt.

Cadier en Keer waren twee afzonderlijke dorpen die als het ware ruggelings tegen elkaar aan lagen. Zij werden gescheiden door de Kerkstraat/Dorpsstraat. Ten zuiden was Cadier, ten noorden Keer. Cadier is in de 11^e-12^e eeuw ontgonnen vanuit Heugem. Keer waarschijnlijk vanuit Heer en Bemelen.

Het eerste pand links, **Dorpsstraat 15**, is gebouwd uit mergelsteen, eind 18^e eeuw. De gevelsteen vermeldt: "P. HAKSTEEN / HEER / TOT Cadier 1786 ". Het pand is de afgelopen decennia meermalen verbouwd, waarbij de bouwmassa, de indeling van de plattegrond en de linkerzijgevel zijn gewijzigd.

Dorpsstraat 39

Dit pand is een fraai voorbeeld van de ontwikkeling van een boerderij in de tweede helft van de 19^e eeuw. In die periode ontstond de tendens om het woonhuis niet langer vanaf de binnenplaats te ontsluiten, maar langs de straat. Het woonhuis dateert uit 1845, zoals blijkt uit de tekst in de draagbalk boven de deur (AD MB / 1845. De aansluitende poortvleugel is in 1869 gebouwd (AD AMB 1869.

Dorpsstraat 40

De woonvleugel en de schuur van deze gesloten hoeve dateren in oorsprong vermoedelijk uit het midden van de 19^e eeuw. In het begin van de 20^e eeuw is de voorgevel vernieuwd. Het pand is interessant vanwege het materiaalgebruik van het woonhuis.

Het wegwkruis aan de zuidkant Dorpsstraat - Pastoor Kikkenweg is een typisch voorbeeld van volkskunst uit de jaren dertig. De porseleinen scherven en knikkers zijn in het beton verwerkt.

Dorpsstraat 45

Dit pand is vanwege de constructie, de hoofdvorm en de bescheiden gevelopeningen een vrij gaaf en representatief voorbeeld van 18^e eeuwse vakwerkbouw. Het is interessant uit het oogpunt van oudheidkundige en volkskundige waarde. Tegenwoordig is hier een restaurant gevestigd ' de Pastorij ' gevestigd. De naam van het restaurant verwijst naar de 18^e eeuwse eigenaar pastoor Kikken.

U slaat nu tegenover het restaurant de Pastoor Kikkenweg in.

De muur van de 150 jaar oude schuur waar U langs loopt is van mergelsteen. Enkele meters verder ligt een oude bakoven.

Na een gietijzeren wegwkruis (afkomstig van een Belgisch kerkhof) slaat U links de veldweg in " de Heerderlijkweg ", zo genoemd omdat de inwoners van Keer tot de parochie Heer hoorden. Zij moesten zich tot in de 18^e eeuw in Heer laten begraven. Een zogenaamde lijkweg komt men op veel plaatsen tegen. Aan de weg werden bepaalde eisen gesteld, de weg moest zo breed zijn dat twee karren langs elkaar heen konden. Rechts staan oude knot-essen.

Op het eind van de veldweg gaan we door 'ne sjtiegel (draaihekje)

De weg gaat hier naar beneden. Aan de rechterkant ziet U nog de restanten van een kiezelgroeve en iets verder een spoelbak van het daar gewonen grind. Kiezel was nodig voor aanleg en onderhoud van wegen. De gemeentenaren waren verplicht in de kiezelgroeve te werken om hand en spandiensten te verrichten. Het werken in de kiezelkuil noemde men: botten. Na ongeveer 100 meter rechts licht een waterpoel. Links heeft U een prachtig uitzicht over Heer. Hier hebt U een prachtig voorbeeld van het Maaslands terraslandschap. De velden waren tot voor kort het leefgebied van de korenwolf. Rechts ligt een zogenaamde " schuine weide " waar geprobeerd wordt door intensieve begrazing van het mergellandschap het kalkgrasland terug te krijgen.

Kalkgrasland is een gevolg van een eeuwenoud cultuursysteem. Het kan alleen op plaatsen waar de mergel heel dicht onder de oppervlakte aanwezig is en waar geen meststoffen worden gebruikt. Het is schraal land, maar met een enorme diversiteit en hoeveelheid planten, dieren en insecten. Zij kunnen nergens zo gedijen omdat zij open ruimte en kalk vereisen. Stichting Limburgs Landschap probeert dit bijzonder cultuurlandschap in stand te houden door er schapen te laten grazen. En zorgt ervoor dat een bepaalde grassoort (gevinde kortsteel), dat normaal alles overwoekert minder kans krijgt.

U loopt door het hekje de grote beukenlaan in.

Aan de rechterkant staat een oorlogsmonument. Op deze plek werden op 12 september 1944, één dag voor de bevrijding van Cadier en Keer, elf Belgische verzetsstrijders en één Russische verzetsheld gefusilleerd. Jaarlijks wordt hier op de tweede zondag van september een herdenkingsbijeenkomst gehouden.

U loopt nu verder en aan de rechterkant ligt het zogenaamde Hertepark met een Mariagrot in de mergel uitgehouwen. Achter de Mariagrot ligt de Heerderberggroeve, een eeuwenoude groeve, die dateert uit het midden 16^e eeuw. De inwoners van Heer gebruikten deze groeve vaak als schuilgelegenheid voor mens en dier wanneer Maastricht weer eens belegerd werd. De legende gaat dat er nog oude kerkschatten begraven liggen, die door instorting niet meer bereikbaar zijn.

Wanneer u de laan verlaten heeft ziet U Links Huize Sint Joseph. U loopt achterlangs.

De bouw van Huize St. Joseph is in 1911 gestart. De stichter was pater Kusters; een boerenzoon uit Spaubeek. Hij was lid van de congregatie van de Priesters van het Heilig Hart. Het tehuis was vanaf het begin een rijksopvoedingsinternaat voor jongens. Momenteel doet huize St. Joseph dienst als penitentiaire inrichting voor jeugdigen.

U vervolgt Uw weg met aan de rechterkant de boerderijgebouwen die bij St. Joseph hoorden. U houdt rechts aan, aan de linkerkant ziet U:

Pater Kustersweg 11

" Villa Carl " is in 1915 gebouwd als woning van dr. Sträter, de zenuwarts van het " Voogdijgesticht voor Jongens ". In 1929 in gebruik genomen als klooster van Franciscanessenzusters, die verzorgende taken verrichtten. Zij leefden hier in totale afzondering. Tegenwoordig is het gebouw particulier bezit.

Pater Kustersweg 24

Het voormalig katholiek sanatorium voor drankzuchtigen dateert uit 1915. Het is een rijksmonument in een traditionele bouwstijl naar een ontwerp van architect N. Ramakers uit Sittard. De souterrainverdieping en de trappartij zijn gebouwd van Kunradersteen, de overige bouwlagen van mergel. Boven de ingangpartij ziet U een nis met een beeld van Sint Gerlach.

Op de hoek Pater Kustersweg - Rijksweg staat een stenen ongevalskruis. Op 18 december 1840 verongelukte hier Christiaan Servaes Schrijnemaeckers. De tekst op het kruis luidt: "eenen opregten dinaer van God. Hij was geenen Dronkkar of Godslasterar".

Bij de Rijksweg steekt U over. Let op snelrijdende auto's en tegemoetkomend fiets- en bromfietsverkeer. U loopt rechts de Keerderberg op.

Rijksweg 5a

Villa " Berg en Dal" gebouwd in 1912 is een beschermd monument met een traditionele bouwstijl. Het pand is van belang vanwege de architectonische gaafheid van het exterieur en de typologische zeldzaamheid.

Aan de overkant van de weg ziet U:

Rijksweg 8

Voormalig klooster van de Soeurs de la Miserecorde (Zusters van Barmhartigheid), gebouwd circa 1900. in de jaren zeventig heeft het gebouw een fikse verbouwing ondergaan, waarbij een merendeel

van de vensters is vernieuwd. Tegenwoordig zetelt hier de Stichting Centrum Ontwikkeling der Volkeren.

U loopt Caves Cadier (Rijksweg 9) voorbij en gaat ernaast, bij Rijksweg 11, via de trappen het kloosterpark in.

Hier ziet U veertien zeszijdig, van kantelen voorziene kapelletjes van mergelsteen, de kruiswegstaties. Het eerste kapelletje bevindt zich achter de grote toegangspoort aan de Rijksweg. De Kruisweg kwam gereed in 1895 en is een geschenk van de Franse prins De Lasigno. Bij toewijzing van de subsidie kreeg de kruisweg het predikaat mee " van grote cultureel-historische waarde als bijzondere uitdrukking van een geestelijke ontwikkeling ". Verder is de kruisweg van bijzonder belang voor de geschiedenis van de architectuur vanwege het toegepast materiaal en ornamentiek. Ze zijn pas gerestaureerd, want de honderd jaar oude monumentjes waren door verwerking en zure regen flink aangetast.

Na statie IV gaat U het pad rechts naar boven en bij de gebouwen van het klooster gaat U links en loopt voor het klooster door en dan weer rechts, zo komt U aan de ingang van:

Het Missiehuis (Rijksweg 15)

Eind 19^e eeuw heerste in Frankrijk een antiklerikaal bewind. Vele kloosterlingen moesten vluchten en kwamen in Zuid Limburg terecht, dat immers kort bij de Franse taalgrens ligt. Ook pater Gaston Describes en een aantal collega's vestigden zich hier, en bouwden op de Bakkerbösj een klooster van de Sociëteit voor Afrikaanse Missiën (SMA). Ook werd er een opleidingsinstituut gevestigd, een kweekvijver voor missionarissen. De oorspronkelijke bouw werd flink uitgebreid en zo ontstond een groot klooster en seminarie. In de nacht van 14/15 maart 1954 brandde een groot gedeelte van het gebouw af. Kort na de fatale nacht werd begonnen met de plannen van nieuwbouw. Precies een jaar later kon de eerste steen worden gelegd voor een nieuwe missiehuis, dat in snel temp herrees op de bestaande fundamenten, waarbij architect Swinkels goed inspeelde op de niet afgebrande vleugel. Bij het nieuwe Missiehuis werd ook een Afrikacentrum gevestigd waar belangstellenden zich kunnen laten informeren over het cultuurbezit van dit werelddeel.

Onderdeel van het Afrikacentrum is het Afrikamuseum. U kunt het museum bereiken via de hoofdingang gelegen nabij de parkeerplaats.

Vanuit het museum wordt de route ondergronds - via 145 stenen trappen - naar beneden voortgezet naar Caves Cadier.

Caves Cadier (Wijnmuseum), Rijksweg 9

De paters van de Sociëteit van de Afrikaanse Missiën hadden zich in 1886 ook op het eiland Samos in de Middellandse Zee gevestigd. De wijnen van daar werden in grote tonnen naar Europa verscheept en voor een gedeelte in Cadier en Keer gebotteld en verkocht, aanvankelijk als miswijnen.

Hieruit is later wijnhandel "Caves Cadier" ontstaan. In 1961 werd de wijnhandel verkocht en in 1965 eveneens de toen daarbij behorende gebouwen. In dit pand is tevens het wijnmuseum gevestigd, dat U kunt bezoeken.

Wanneer U het wijnmuseum aan de achterzijde verlaat loopt U een stukje door de wijngaard. U buigt af naar rechts en via een ijzeren hek komt U weer in het kloosterpark terecht.

Langs de afscheidingsmuur richting Lourdesgrot loopt een lange stenen bank. Bij helder weer heeft U een schitterend uitzicht op Maastricht. Aan de kant van de muur ligt een wijngaard met onder de grond de restanten van een grote Romeinse villa. In 1879 werd een gedeelte van de villa en een aantal bijbehorende gebouwen blootgelegd. In het Rijksmuseum van oudheden te Leiden bevindt zich een groot aantal van de gevonden voorwerpen en fragmenten zoals sleutels, haarspelden, schrijfstiften, messen, bijlen enz. Uit de gevonden munten blijkt dat verwoesting en plundering van de villa omstreeks 200 na Christus moet hebben plaatsgevonden.

De Lourdesgrot

Nadat de stichter van het Missiehuis pater Gaston Describes de beschikking had gekregen over een bouwterrein op Bakkerbösj bouwde hij allereerst een grot naar het voorbeeld van Lourdes. Hij kende

die plaats goed want hij was in die omgeving geboren. De grot kwam gereed in 1892 en werd op 28 april van dat jaar ingezegend door de Roermondse bisschop. Pastoor Waelbers, die zorgde dat pater Gaston die grond kon verwerven, wist te bedingen dat zijn parochianen altijd vrije toegang tot de grot zouden hebben. De Lourdesgrot ondervond vanaf het begin grote belangstelling en toeloop. Ook nu worden er dagelijks kaarsjes voor bijzondere intenties aangestoken en gaan mensen er nog hun negen en negen voor ernstig zieken.

Achter de Lourdesgrot staat een oude kapel. In die kapel ligt een aantal geestelijke begraaven, waaronder pastoor Waelbers.

Bij station XI verlaat U het kloosterpark en gaat U het pad af (gele paaltjes. Aan het einde van het pad gaat u links en steek u de verharde weg over. U neemt het pad naar rechts, voor het kruisbeeld langs, de weg die parallel met de verharde weg loopt (blauwe paaltjes. Bij de zitbank houdt U links aan. U bent nu in St. Antoniusbank. U gaat bij de verharde weg even naar rechts. U slaat achter de waterput het straatje links in en vervolgt het pad tot U weer op de verharde weg komt. Nu gaat u naar rechts, richting Bemelen.

Het gehucht Sint Antoniusbank leunt aan tegen Bemelen. Ondanks het feit dat het tot de gemeente Cadier en Keer behoorde, voelde de inwoners zich meer tot Bemelen aangetrokken, van welke parochie ze nog steeds deel uitmaken. Aangenomen wordt dat Sint Antoniusbank eigendom is geweest van de Commanderie van Sint Antonius te Maastricht. De Commanderie had er tot de Franse tijd (1794-1813) veel bezittingen liggen.

Sint Antoniusbank 27

Hoeve St. Antoniusbank is een monumentale boerderij: een wit bakstenen complex om een gesloten binnenplaats. Het herenhuis dateert uit de 17^e eeuw, doch de huidige vorm uit begin 19^e eeuw. Een aantal andere gebouwen dateert uit 1789. het is een rijksmonument. U mag de binnenplaats bezoeken.

Sint Antoniusbank 42 (Het voormalige Europahuis)

Het gebouw ligt op de grens van Sint Antoniusbank en Bemelen en heeft allerlei functies gehad van klooster tot hotel en volkshogeschool. Het is tegenwoordig verbouwd tot een appartementencomplex.

Bemelen

Het dorp Bemelen is tot 1794 een Heerlijkheid geweest, welke tot het Onze-Lieve-Vrouwe Kapittel van Maastricht behoorden. De Heerlijkheid had in ieder geval haar eigen rechtbank. De betekenis van de naam zou geweest kunnen zijn *Bie Maele* (bij de molen), maar dat valt niet met zekerheid te zeggen.

St. Laurentiusstraat 13

Een bakstenen 18^e eeuws huis, met een vermoedelijk restant van vakwerk en een houten ingangskozijn. De bovendorpel uit 1658 rust op korbelen (uitspringende stenen waarop een balk ligt. Een rijksmonument.

St. Laurentiusstraat 14

Een hoeve om een achterwaartse open binnenplaats met twee puntgevels in gewitte baksteen. De gevel is uit 1845: rijksmonument. Ook van dit pand is het toegestaan de binnenplaats te bezoeken.

St. Laurentiusstraat 7

Dit huis van mergel uit begin 19^e eeuw is een rijksmonument.

Sint Laurentiusstraat 5

Hoeve van bakstenen en vakwerk om een open binnenplaats met aan de straatkant een hoge puntgevel met vensters en een segmentboogingang in Naamse Steen. De top is vernieuwd met baksteen. De ingangsomlijsting met lateibogen (draagbalk boven vensters of deur), rond de ingang van het woonhuis aan de binnenplaats, is uitgevoerd in Naamse steen (761. De binnenplaats mag U bezichtigen.

Op de T-splitsing staat nog een draaipunt van baksteen. Wanneer de put gebouwd is, is niet bekend. In verband met de historische en volkskundige waarde is de put als rijksmonument aangemerkt.

Wanneer U iets terug loopt kunt U de trap op naar de St. Laurentiuskerk die U mogelijk ook van binnen kunt bekijken.

St. Laurentiusstraat 1

De R.K. Sint Laurentiuskerk is opgetrokken in 1845 met behoud van de mergelstenen toren die uit de 13^e of 14^e eeuw dateert. Het zaalkerkje is van baksteen met rondboogvensters en pilasters. Het interieur is neoclassicistisch. Het hoofdaltaar en de zijaltaren zijn van 1855 met retabels in 19^e eeuwse baroktrant. Het orgel is in 1880 gebouwd door Pereboom met gebruik van ouder materiaal. Op het feest van de H. Antonius met het varken (14 januari) komen mensen van boerenafkomst nog op bedevaart. Als U voor de kerk staat ziet u rechts de pastorie (Sint Laurentiusstraat 3. Tegen de voorgevel van de kerk staat een grafsteen van M. Soiron. Ook bevindt zich er het graf van de familie Neijs.

U loopt nu over het kerkhof naar de andere kant.

Op het kerkhof staan een aantal 17^e en 18^e eeuwse grafstenen en kruisen. Achter de kerk is een grafsteen van Hessel van Dinter. Als niet-katholiek mocht hij hier niet begraven worden, daarom kocht hij dit stukje grond waar hij begraven ligt.

Aan de achterkant van de kerk loopt U over een betegeld pad naar beneden.

Aan de overkant van de weg (Oude Akerstraat) ligt de prachtige Bemelerberg met zijn mergelgrotten en grazende mergellandschappen. Hier is een voorbeeld van een goed ontwikkeld kalkgrasland. Er is een Nederland geen plek waar U meer planten per vierkante meter van de op de Bemelerberg.

Na de telefooncel komt U bij de Bosweg. Dat is de weg die wij gaan volgen.

De Bosweg leidt U terug richting Cadier en Keer. De veldweg loopt gedeeltelijk langs het bos. Het laatste gedeelte van de berg heet de Mettenberg. Metten is een oude naam voor geiten. Boven op de Mettenberg, op grondgebied van Bemelen, heeft een galg gestaan, waar misdadigers ter dood werden gebracht. De weg wordt door de dorpelingen Kategröb genoemd, naar een oude vrouw die in de bergwand een mergelgroeve had ingericht als grotwoning.

Bij de verharde weg gekomen slaat U Links af.

U komt nu bij groeve 't Rooth. Maar voordat U de groeve ingaat ziet u links aan de overkant van de weg de restanten van een oude kalkoven die aan restauratie nodig toe is. De oven werd vroeger gebruikt om kalk te verbranden. Deze kalk werd op de akkers uitgezaaid of werd in metselspecie en bij stucwerk gebruikt.

De oven is gebouwd in de crisisperioden van de jaren dertig, als werkverschaffingsproject. Een typisch voorbeeld van een industrieel monument waarvan er nog maar weinig exemplaren in Limburg zijn. Via het hekwerk heeft U toegang tot de groeve 't Rooth die deze monumentendag is opengesteld voor de deelnemers van deze wandeling.

Groeve 't Rooth

Het afgegraven gedeelte van de groeve is door landschapsarchitecten ingericht tot een droogdal met hellingbossen die zich op een natuurlijke manier kunnen ontwikkelen. De groeve herbergt tal van beschermde en bedreigde diersoorten en planten. Ook kunt U op zaterdagen (niet in de winter) zoeken naar fossielen uit een tijd dat Zuid Limburg nog een tropische zee was.

Wanneer U de Groeve 't Rooth weer uit komt, loopt U een stukje terug tot aan de eerste veldweg links.

Hier ziet U links een waterbassin en rechts een poel. *U loopt weer een stuk langs de bosrand.* De plaatselijke benaming is hier Boenderdil (Bunderdal) en Boenderbêrreg (Bunderberg. De berg bestaat geheel uit mergel dat meer dan 60 miljoen jaar oud is.

Overigens een boender (bunder) was een oude oppervlaktemaat van ongeveer één hectare. Tot in de jaren zestig stroomde uit de Bunderberg een bron, die nu al veertig jaar droog ligt.

U komt weer op de geasfalteerde weg. U loopt rechtsaf.

Links ziet U restanten van een oude waterput met daarnaast aan de boom een schilderij van de heilige Madonna, een werkje van plaatselijke amateur schilder.

U loopt de weg bergopwaarts, richting het dorp.

Boven aan links staat de Fatimakapel. Gebouwd in 1950 met stenen uit de plaatselijke steengroeve. U vervolgt de weg (Keunestraat). Op de T-splitsing slaat U rechtsaf (Limburgerstraat)

Limburgerstraat 114

Deze gesloten hoeve is in meerdere bouwfasen tot stand gekomen en vele malen gewijzigd. Vermoedelijk dateert de voorgevel uit de late 17^e, begin 18e eeuw. De boerderij is interessant vanwege de in deze streek gebruikelijke vormgeving. U bent vrij de binnenplaats van de boerderij te bezichtigen.

Na de hoeve slaat U linksaf het Kusterkestraatje in. Daarna komt U in de Kerkstraat. U loopt nu richting kerk.

Aan de rechterkant, na het eetcafé Cayer, ziet u een 18e eeuwse boerderij (Kerkstraat 141). Naast de kerk staat de oude toren. Hij is een restant van de oude kerk die in 1958 is afgebroken. Gelukkig is de toren gespaard gebleven. Hij is 31 meter hoog. Het onderste gedeelte van maaskeien dateert waarschijnlijk uit de 13e eeuw. In 1288 werd Cadier, dat tot die tijd bij de parochie Heugem hoorde, een zelfstandige parochie. Aan de toren is goed te zien dat de voormalige kerk in meerdere fasen was gebouwd. Tegenwoordig is in de toren een Mariakapel ingericht. Op het grasveld staat een aantal 16^e, 17^e en 18^e eeuwse stenen grafkruisen, maar rechts bij de ingang ligt een oud vijftiende eeuws doopvont, dat nu als bloembak wordt gebruikt.

De waterput is enkele jaren geleden gebouwd, op de plaats van zijn voorganger, die bij de komst van de waterleiding was afgebroken en gedempt. Volgens de overlevering was de waterput even diep als kerktoren hoog was.

U steekt nu de straat over.

U heeft een mooie kijk op twee boerderijen.

Kerkstraat 80 (Hoeve Meussenhof)

Een grote hoeve van mergel en baksteen met speklagen om een gesloten binnenplaats. In de voorgevel links een in- en uitgezwenkte top, rechts een puntgevel. Poortsluitsteen uit 1711. Op de binnenplaats, welke vrij te bezichtigen is, treft U ook vakwerk aan. De achtergevel van mergel dateert uit 1713.

Kerkstraat 76

Een begin 17^e eeuwse hoeve van mergel en baksteen om de binnenplaats. *Op het Raadhuisplein aangekomen* ziet U rechts het voormalige gemeentehuis van Cadier en keer. *U loopt langs de bankgebouwen en komt weer in de Limburgerstraat uit.*